

ดอกไม้ริมทาง...จากวัชพืชเป็นไม้ประดับและพืชอาหาร

มยุรี ภิญโญยิ่ง

ดอกไม้ริมทางนี้ มีชื่อสามัญว่า “บาทยา” มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Asystasia gangetica* (L.) T. Anders. จัดอยู่ในวงศ์ Acanthaceae เป็นวัชพืชที่พบเห็นขึ้นตามข้างทางทั่วไป ส่วนใหญ่ขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มๆคลุมดิน เต็มไปหมด จนบางคนอาจจะเคยถอน ถาง ทำลายทิ้งไปก็มี ลักษณะ เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก มีอายุหลายปี ทรงพุ่มโปร่ง กิ่งก้านยาว ใบรูปใบโพธิ์ ขนาดเล็กสีเขียวอ่อน แผ่นใบเรียบเขียวเป็นมัน ดอก มี ๕ กลีบ ดอกน่ารักมาก สีล้วนสวยงาม สะดุดตา ส่วนใหญ่ที่พบเห็นสีขาวและสีม่วง แต่มีอีกหลากหลายโทนสี มีทั้ง สีเหลืองอ่อน สีขาวครีม สีชมพู และสีม่วงอ่อน จากที่เคยเป็นวัชพืช กลายเป็นไม้ประดับที่สวยงามมาก เหมาะสำหรับปลูกเป็นไม้กระถางแขวน หรือปลูกคลุมดินประดับสวน เจริญเติบโตได้ทั้งแสงแดดเต็มวัน หรือแสงแดดรำไร มีชื่อเรียกทางการค้า ในวงการไม้ดอกไม้ประดับว่า "บุษบาริมทาง" "บุษบาฮาวาย" หรือ "เบญจรงค์ ๕ สี"

นอกจากจะเป็นไม้ประดับ ที่มีดอกสวยงามแล้ว ยังเป็นพืชอาหารที่สามารถนำมากินได้เกือบทั้งต้น ดอก ใบ ยอดอ่อน ก้าน ใบอ่อน มีรสหวานเป็นธรรมชาติ กินสดหรือจะปรุงเป็นอาหารก็ได้ ทำอาหารได้หลากหลาย เช่น ผัดไฟแดง ซุปแบ่งทอด ลวก-กินสดจิ้มน้ำพริก แกงจืด หรือ แกงอ่อม มีรสชาติอร่อยมาก มีชื่อเรียก อีกชื่อว่า "ต๋าลิ่งหวาน" โดยเฉพาะนำมาทำแกงอ่อม ซึ่งได้รับความนิยมมาก จนมีชื่อพื้นเมืองอีกชื่อหนึ่งว่า "อ่อมแซบ" มีรสชาติอร่อย "แซบ" แล้วยังมีคุณค่าทางอาหารประกอบด้วยสารต้านอนุมูลอิสระสูง และมีสรรพคุณทางด้านสมุนไพรอีกมากมาย เช่น บำรุงสายตา แก้พิษงู แก้ปวดบวม ปวดตามข้อ แก้พิษฝีมายใน บรรเทาอาการเจ็บท้องคลอดลูก รักษาโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา แก้ประจำเดือนมาไม่สม่ำเสมอ ดับร้อน แก้ไข้ รักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก ฯลฯ

หากใครอยากที่จะปลูกไว้ใช้ประโยชน์บ้าง ก็สามารถปลูกในกระถาง หรือจะปลูกลงดินก็ได้ ปลูกง่าย ทนแล้ง ต้องการแสงพอสมควร ดินร่วนปนทรายระบายน้ำดี ขยายพันธุ์ได้ง่ายๆ ด้วยการปักชำกิ่ง โดยการเลือกกิ่งแก่ ตัดกิ่งต่ำกว่าข้อใบ ตัดใบแก่ออก ปักชำลงดิน รดน้ำให้ชุ่มวันละ ๑ ครั้ง ออกรากง่าย คือถ้าข้อถึงดินก็จะออกรากได้เอง ปลูกเลี้ยงง่าย โตเร็ว ทนทาน ไม่ค่อยมีโรคและแมลงรบกวน ออกดอกได้ตลอดทั้งปี

ดังนั้น เจ้าดอกไม้ริมทางที่เคยดูเหมือนไร้ค่า แต่กลับมีประโยชน์มากมายขนาดนี้ ถ้าเราไม่รู้จัก ก็อาจจะถูกถอน ถาง ทำลายทิ้งไป หากจะปล่อยให้มันอยู่ตามข้างทางไปเรื่อยๆ มันก็คงน่าเสียดายเป็นที่สุด จึงไม่แปลกที่มันจะถูกยกระดับขึ้นมาจนเป็นต้นไม้ที่มีราคาแพงและเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างเช่นทุกวันนี้แน่นอน และปัจจุบันมีสายพันธุ์ใบด่าง ปลูกใส่กระถาง วางขายตามร้านขายต้นไม้ทั่วไป สมควรที่พวกเราจะได้รู้จักไว้

